

te laten zien: we *doen* er wat aan. Vandaar ook dat gevangenis-*ge-*zien moeten kunnen worden. *Ze liggen niet voor niets vrijwel allemaal langs een spoorbaan...*"

Dwargarbeid

Gevangenis-*zijn* ondingen. Zoveel is duidelijk. En Herman Bianchi is een verklaard tegenstander van een justitieel systeem dat deze ondingen nodig heeft. Weg met de gevangenis-*nissen* dus. Maar wat is het alternatief?

Bianchi: „Men begint langzamerhand wat terug te komen van die resocialisatiegedachte. Eén alternatief daarvoor is de zogenaamde „gouvernementele aanpak. Men vraagt zich nu af of het niet beter is om delinquenten actief in te schakelen en ze gedwongen bepaalde diensten te laten verrichten. Dat is een gedachte die momenteel erg in zwang is. Het bezwaar daarvan vind ik, dat je daarmee de deur naar het ouderwetse fenomeen van dwargarbeid op een kier zet. Bovendien blijft ook dan het „stigmatiserende effect bestaan. Ik heb daarom weinig vertrouwen in gouvernementele justitie.

Mijn alternatief is, dat — waar 't enigszins mogelijk is — mensen zelf hun conflicten moeten oplossen. De justitie vervreemdt naar mijn mening de mensen van hun eigen conflicten. Criminaliteit moet je zien als een conflict, *niet* tussen delinquent en overheid, maar tussen dader en slachtoffer. Daar moet je zo'n conflict ook proberen op te lossen.

Bloedwraak

Ik heb in dat verband wat pogingen gedaan om een oud instituut, namelijk dat van de „vrijplaatsen weer in ere te herstellen. De eerste film die ik maakte ging daarover. Dat instituut zou dienstbaar kunnen zijn aan een conflictbeslechting door de meest betrokken partijen, waarbij de overheid een dienstverlenende rol kan vervullen.

Kijk, een straf kan nooit een conflict beslechten. En de taak van de overheid begint pas daar waar de mensen zelf er niet uitkomen: rechtshulp geven aan dader en slachtoffer.

Nu is 't zo dat het slachtoffer niets te vertellen heeft. De officier van Justitie zegt: *ik* behandel dat conflict, niet *jij*, slachtoffer! En als zo'n slachtoffer zou zeggen: *ach, laat maar*, dan nog reageert de officier met: *ik* stel vast of er vervolgd wordt.

Maar in vroegere perioden van onze beschaving, inclusief de Romeinse tijd, hadden ze helemaal geen officier van Justitie. Noch in het Oude, noch in

het Nieuwe Testament komt zo'n figuur voor. Toen waren het de slachtoffers die aanklaagden. De overheid had alleen maar een hulpverlenende taak. Nu kun je dat natuurlijk niet ongewijzigd herinvoeren; de samenleving is sterk veranderd. Maar een vrijplaats is een plek waar slachtoffer en dader kunnen onderhandelen, zodat je niet het risico loopt dat je zaken als bloedwraak en lynchen terug gaat krijgen. 't Is een nieuw, maar tegelijkertijd heel oud idee, al zie ik 't inderdaad nog niet per omgaande ingevoerd. Dat zal in een heel langzaam proces moeten gebeuren."

Smartlap

Terug naar de film „Gevangen Verbeelding". Waarom een film en geen kloek drukwerk zoals 't een wetenschapper betaamt?, kan men zich afvragen.

Bianchi: „Afgezien van het feit dat ik altijd al films wilde maken en er bepaalde artistieke verlangens in mij leven, vind ik film een legitieme publicatievorm voor de wetenschap. Dit is m'n tweede. De eerste, die over vrijplaatsen, is in '79 uitgezonden en had nog de vorm van een gewone documentaire. Ik wilde 't nu anders doen."

Toch zullen veel mensen zeggen: waar blijft de wetenschappelijke bewijskracht van deze film? En: 't is een knap gemaakte, maar suggestieve opeenvolging van beelden, die — althans in wetenschappelijk opzicht — niets „bewijst".

Bianchi: „Het wetenschappelijk bewijs dat 't gevangeniswezen vreemdend werkt is allang geleverd en geaccepteerd in de criminologie. De film is veel meer een daarop gebaseerde aanklacht en een opwekking aan het adres van de minister van justitie en het publiek: *denk nog eens na!*

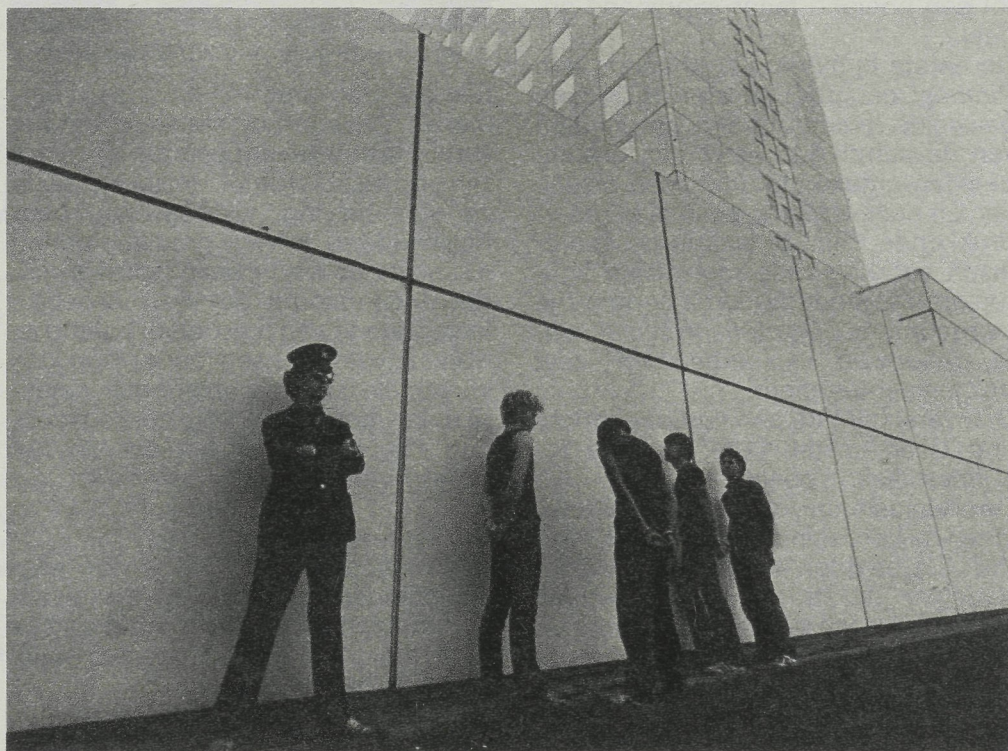
Zo'n film over het gevangeniswezen is niet eerder gemaakt. Ik heb ze allemaal gezien, maar ze behoren of tot het type van de 'smartlap — kijk eens hoe zielig die mensen daar zitten — of van het preventieve soort — 't is ellendig, dus zorg dat je er niet terecht komt.

Dáárom heb ik deze film gemaakt, en omdat ik de absurditeit van het gevangenisstelsel alleen maar kan aantonen met een film en nooit met een gortdroog artikel in een vaktijdschrift."

Herman Bianchi is inmiddels aan een derde film begonnen — over arrestaties ditmaal — mede gestimuleerd door de vruchtbare samenwerking met het Audiovisueel Centrum (AVC) van de VU. „Wat die jongens daar allemaal kunnen en ook doen, is fantastisch", verklaart hij.

„Ik heb dan ook maar één angst, namelijk dat het systeem van „voorwaardelijke financiering" van onderzoek, dat sinds kort aan de universiteiten van toepassing is, dit soort wetenschappelijke producties zal gaan afkappen."

We helpen hem van harte hopen dat dit niet het geval zal zijn. (GJP)

Beeld uit de film „Gevangen verbeelding" (AVC/ VU — Peter Wolters)